

Η τραγωδία των ανασφάλιστων υπερηλίκων!!

**Τεκμαρτό εισόδημα και ρήτρα διαμονής καταδικάζουν
εκατοντάδες γέροντες σε απόλυτη ένδεια!**

**«Καταπέλτης» ο Συνήγορος του Πολίτη κατά του νόμου Κατρούγκαλου!
Δύο Πορίσματα-«κόλαφος»**

Με τον ν. 4387/2016 (άρθρο 93) θεσπίστηκαν νέοι όροι και κριτήρια χορήγησης του «Επιδόματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ανασφάλιστων Υπερηλίκων» (ΕΚΑΑΥ), όπως μετονομάστηκε η «σύνταξη ανασφάλιστων υπερηλίκων» η οποία χορηγήθηκε για πρώτη φορά την 1-8-1981 και κάθε μήνα «σε Έλληνες υπηκόους και ομογενείς» επί κυβέρνησης Ανδρέα Παπανδρέου με τον ν. 1296/1982 (ΦΕΚ Α' 128) που τροποποιήθηκε αργότερα με τον ν. 1422/1984 (ΦΕΚ Α' 27).

Ι. Προϋποθέσεις χορήγησης του ΕΚΑΑΥ

Στους ανασφάλιστους υπερήλικες και σε αυτούς που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης καταβάλλεται σήμερα από τον ΟΠΕΚΑ (διάδοχος του ΟΓΑ) το «Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ανασφάλιστων Υπερηλίκων» (ΕΚΑΑΥ), εφόσον πληρούν τις εξής προϋποθέσεις:

α. Έχουν συμπληρώσει το 67ο έτος της ηλικίας τους.

β. Δεν λαμβάνουν ή δεν δικαιούνται να λάβουν σύνταξη από το εξωτερικό ή οποιαδήποτε ασφαλιστική ή προνοιακή παροχή από την Ελλάδα, μεγαλύτερη από 360 ευρώ που είναι σήμερα το πλήρες ποσό του επιδόματος.

Σε περίπτωση που η κατά τα ανωτέρω σύνταξη ή παροχή από δημόσιο φορέα που λαμβάνουν είναι μικρότερη από το επίδομα, δικαιούνται το ποσό τής διαφοράς που προκύπτει μετά την αφαίρεση του ποσού τής σύνταξης ή παροχής που λαμβάνουν από το επίδομα. Αν το ποσό που προκύπτει είναι μικρότερο από είκοσι (20) ευρώ, δεν καταβάλλεται το επίδομα.

γ. Διαμένουν μόνιμα και νόμιμα στην Ελλάδα δεκαπέντε (15) συνεχόμενα έτη, πριν από την υποβολή της αίτησης για τη λήψη του επιδόματος ή δεκαπέντε

(15) έτη μεταξύ του 17ου και του 67ου έτους της ηλικίας τους, εκ των οποίων τα δέκα (10) συνεχόμενα πριν από την υποβολή της αίτησης, και εξακολουθούν να διαμένουν στην Ελλάδα και μετά τη λήψη της παροχής.

δ.Το ποσό του επιδόματος καταβάλλεται πλήρες, για όσους πληρούν αθροιστικά τα ανωτέρω κριτήρια και έχουν συμπληρώσει στη χώρα τουλάχιστον τριάντα πέντε (35) πλήρη έτη διαμονής. Μειώνεται κατά 1/35 για κάθε ένα (1) έτος που υπολείπεται των 35 ετών διαμονής στη χώρα.

ε.Το συνολικό ετήσιο ατομικό φορολογητέο εισόδημά τους, καθώς και το απαλλασσόμενο ή φορολογούμενο με ειδικό τρόπο εισόδημά τους, δεν υπερβαίνει το ποσό των 4.320 ευρώ ή, στην περίπτωση εγγάμων, το συνολικό ετήσιο οικογενειακό φορολογητέο εισόδημα, καθώς και το απαλλασσόμενο ή φορολογούμενο με ειδικό τρόπο εισόδημα δεν υπερβαίνει το ποσό των 8.640 ευρώ.

II.Εξαιρέσεις από τη χορήγηση-Ποιά εισοδήματα δεν υπολογίζονται

Σύμφωνα με την ισχύουσα διάταξη του άρθρου 93 του ν. 4387/2016, εξαιρούνται τού επιδόματος (ΕΚΑΑΥ):

α.Οι μοναχοί/ές που διαμένουν σε Ιερές Μονές και συντηρούνται από αυτές.

β.Όσοι εκτίουν ποινή στερητική της ελευθερίας.

γ.Οι ανασφάλιστοι υπερήλικες και αυτοί που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης, εφόσον ο/η σύζυγος λαμβάνει σύνταξη, από οποιαδήποτε πηγή, μεγαλύτερη από την παροχή.

Εξάλλου, σύμφωνα με την ίδια διάταξη, στο εισόδημα δεν υπολογίζονται:

α)οι οικονομικές ενισχύσεις που χορηγούνται σε άτομα με αναπηρίες λόγω της αναπηρίας τους.

β)το διατροφικό επίδομα που χορηγείται στους πάσχοντες από χρόνια νεφρική ανεπάρκεια τελικού σταδίου και στους μεταμοσχευμένους.

γ)το επίδομα ανεργίας.

δ)η διατροφή που καταβάλλεται σε ανήλικο τέκνο με δικαστική απόφαση ή με συμβολαιογραφική πράξη ή με ιδιωτικό έγγραφο.

III.Περιουσιακά κριτήρια για τη χορήγηση του ΕΚΑΑΥ-Ύψος

επιδόματος

Ο νόμος για τη χορήγηση του ΕΚΑΑΥ θέτει και περιουσιακά κριτήρια για τη χορήγησή του. Ειδικότερα:

Ως προς την ακίνητη περιουσία τού αιτούντος, η συνολική φορολογητέα αξία της δεν μπορεί να υπερβαίνει στο σύνολό της το ποσό των ενενήντα χιλιάδων (90.000) ευρώ.

Ως προς την κινητή περιουσία τού αιτούντος, το τεκμήριο αντικειμενικής δαπάνης τής κινητής περιουσίας του αιτούντος (επιβατικά ΙΧ, ΜΧ αυτοκίνητα ή και δίκυκλα) δεν μπορεί να υπερβαίνει στο σύνολό του το ποσό των έξι χιλιάδων (6.000) ευρώ.

Το πλήρες ποσό του μηνιαίου επιδόματος ανέρχεται σε τριακόσια εξήντα (360) ευρώ και αναπροσαρμόζεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 3 του άρθρου 14 του ν. 4387/2016.

Το επίδομα αυτό καταβάλλεται σε μηνιαία βάση για όσους δικαιούχους κάνουν αίτηση από την 1η του επόμενου της υποβολής της αίτησης μήνα. Εκκρεμείς αιτήσεις σε οποιοδήποτε στάδιο διοικητικής διαδικασίας, εξετάζονται υπό το πλαίσιο του ν. 4670/2020.

Ποσά συντάξεων που εισπράχθηκαν μέχρι τη διακοπή της παροχής του ανασφάλιστου υπερήλικα (π.χ. υποπαρ. ΙΑ.6 της παρ. ΙΑ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012) δεν αναζητούνται.

Οι ανασφάλιστοι υπερήλικες που ελάμβαναν ήδη, πριν τον ν. 4387/2016, παροχή από τον ΟΓΑ, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 1296/1982 (όπως τροποποιήθηκε με τις διατάξεις του ν. 4093/2012), εξακολουθούν να λαμβάνουν την παροχή.

ΙV.Συνήγορος του Πολίτη: Αντισυνταγματικός ο νόμος Κατρούγκαλου. Δύο Πορίσματα-«καταπέλτης» της Ανεξάρτητης Αρχής

Μεγάλο πρόβλημα είχε δημιουργηθεί από το γεγονός ότι ούτε ο ν. 4387/2016 (άρθρο 93), ούτε η υπουργική απόφαση, ούτε οι σχετικές Εγκύκλιοι, δεν προέβλεψαν την εξαίρεση των τεκμηρίων διαβίωσης από τον προσδιορισμό του φορολογητέου εισοδήματος για τη χορήγηση του ΕΚΑΑΥ των 360 ευρώ στους ανασφάλιστους υπερήλικες.

Άμεση συνέπεια ήταν, τον τελευταίο καιρό, ο ΟΓΑ (σήμερα ο ΟΠΕΚΑ) να

απορρίπτει μαζικά τις αιτήσεις των γερόντων/-ισσών επειδή λαμβάνει υπόψη, όχι το πραγματικά δηλούμενο εισόδημα, αλλά το τεκμαρτό με βάση τις αντικειμενικές δαπάνες διαβίωσης των ενδιαφερομένων. Έτσι, στην περίπτωση που το τεκμαρτό εισόδημα υπερβαίνει το όριο των 4.320 ευρώ (που έχει τεθεί από τον νόμο για τη λήψη του επιδόματος), η αίτηση απορρίπτεται!

Επίσης, συνέπεια της θέσπισης του κριτηρίου τού τεκμαρτού εισοδήματος, αλλά και της ρήτρας 35ετούς νόμιμης και μόνιμης διαμονής στην Ελλάδα, είναι η μείωση των δικαιούχων του ΕΚΑΑΥ κατά τη χρονική περίοδο 2013-2022 κατά 60% και πλέον, αφού το 2013 οι δικαιούχοι ήταν 42.287 και τον Μάρτιο του 2022 μόλις 18.521 άτομα!

Όλοι γνωρίζουν ότι ο θεσμός τής σύνταξης των αγροτών και των ξωμάχων, που καθιερώθηκε από τον Γεώργιο Παπανδρέου το 1964 (όπως εξελίχθηκε επί κυβερνήσεων Ανδρέα Παπανδρέου), δινόταν σε όλους τους φτωχούς βιοπαλαιστές της γης και τους ανασφάλιστους υπερήλικες. Και επ'αυτού του ιερού θεσμού, η κυβέρνηση ΝΔ-ΠΑΣΟΚ (ν. 4093/2012) και των ΣΥΡΙΖΑΝΕΛ παρενέβησαν και έθεσαν φραγμούς με το λεγόμενο «τεκμαρτό εισόδημα» (ν. 4387/2016, άρθρο 93) αλλά και τη ρήτρα τής 35ετούς διαμονής στη χώρα.

Αν δηλαδή κάποιος απόκληρος είχε μια ξερολιθιά, μία εγκαταλελειμμένη στάνη, ένα παροπλισμένο αυτοκίνητο, τρακτέρ ή οτιδήποτε άλλο, που από τη νομοθεσία «αποδίδει» τεκμαρτό εισόδημα, το επίδομα ανασφάλιστου υπερήλικα δεν δίδεται!!!!

1. Με το υπ' αριθ. πρωτ. 222723/19688/7-5-2018 Πόρισμα-«ράπισμα» για την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ, η Ανεξάρτητη Αρχή του Συνηγόρου του Πολίτη έκρινε αντισυνταγματική την επιβολή τεκμαρτού εισοδήματος για το επίδομα των ανασφάλιστων υπερηλίκων και κάλεσε την κυβέρνηση εφεξής να χορηγεί το σχετικό επίδομα με βάση το πραγματικό (αντί το τεκμαρτό) εισόδημα.

Ο Συνήγορος του Πολίτη (στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το άρθρο 103 παρ. 9 του Συντάγματος και τον ν. 3094/2003) διερεύνησε σειρά αναφορών πολιτών οι οποίοι προσέφυγαν στην Αρχή μετά από την απόρριψη αιτήματός τους για την χορήγηση τού ΕΚΑΑΥ, όπως προβλέπεται από το άρθρο 93 (παρ.1 εδ.γ-δ) του ν. 4387/2016. Στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων που διερευνήθηκαν από την Αρχή, αιτιολογία για την απόρριψη

του αιτήματος ήταν η μη πλήρωση των εισοδηματικών κριτηρίων, ενώ οι αιτούντες πληρούσαν τις λοιπές προϋποθέσεις του νόμου!!

Σύμφωνα με την απόλυτα τεκμηριωμένη Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη, η λήψη υπόψη του τεκμαρτού εισοδήματος (όπως αυτό προσδιορίζεται με βάση τις δαπάνες για την κάλυψη στοιχειωδών αναγκών διαβίωσης), ως προϋπόθεση για τη χορήγηση του ΕΚΑΑΥ, δηλαδή του ελάχιστου εισοδήματος για τους υπερήλικες, δημιουργεί προβληματισμό και ως προς την συμφωνία των σχετικών διατάξεων με τη συνταγματική επιταγή τού σεβασμού από τον νομοθέτη της αξίας τού ανθρώπου (άρθρο 2 παρ. 1 Συντ.), την αρχή του Κοινωνικού Κράτους Δικαίου (άρθρο 25 παρ. 1 Συντ.), καθώς και την υποχρέωση του Κράτους να λαμβάνει ειδικά μέτρα για την προστασία του γήρατος και για την περίθαλψη των απόρων (άρθρο 21 παρ. 3 Συντ.), δηλαδή στις συνταγματικές διατάξεις, στις οποίες θεμελιώνεται το υποκειμενικό δικαίωμα στο ελάχιστο εισόδημα και ειδικότερα στο ελάχιστο εισόδημα για τους υπερήλικες.

Συνοψίζοντας, ο Συνήγορος του Πολίτη στην ανωτέρω Έκθεσή του επισημαίνει, μεταξύ άλλων και ότι: Το φορολογητέο εισόδημα του αιτούντος, στο μέτρο που υπολογίζεται βάσει των τεκμηρίων εισοδήματος που προβλέπονται από την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία και βασίζονται στην αντικειμενική δαπάνη συντήρησης κατοικίας που καλύπτει στοιχειωδώς την ανάγκη στέγασης ή στην κατοχή ενός αυτοκινήτου μικρού κυβισμού, καθώς και στην ελάχιστη δαπάνη διαβίωσης, δεν είναι πρόσφορο κριτήριο για την χορήγηση προνοιακής παροχής στους ανασφάλιστους υπερήλικες.

Ενόψει των ανωτέρω, ο Συνήγορος του Πολίτη υπέβαλε στο Υπουργείο Εργασίας και τη Διοίκηση του ΟΠΕΚΑ τις ακόλουθες προτάσεις:

- Την τροποποίηση του άρθρου 93 παρ. 1 περ. ε του ν. 4387/2016, καθώς και του άρθρου 3 της κατ' εξουσιοδότηση εκδοθείσας Κ.Υ.Α., ώστε ως κριτήριο για τη χορήγηση του ΕΚΑΑΥ, να λαμβάνεται υπόψη το πραγματικό και όχι το φορολογητέο εισόδημα των αιτούντων, όπως ισχύει και για το Κοινωνικό Επίδομα Αλληλεγγύης (λαμβανομένων υπόψη ως προς τον συνυπολογισμό και των εξαιρέσεων της παρ. 2 του άρθρου 93 του ν. 4387/2016).

- Επικουρικά, την τροποποίηση της παρ. 2 του άρθρου 93 του ν. 4387/2016, ώστε να μην συνυπολογίζεται τεκμαρτό εισόδημα που προκύπτει από την ελάχιστη αντικειμενική δαπάνη διαβίωσης, την αντικειμενική δαπάνη

κατοικίας (ιδιόκτητης, μισθωμένης ή δωρεάν παραχωρούμενης) έως 80 τ.μ., και ενός αυτοκινήτου μικρού κυβισμού.

- Την έκδοση εγκυκλίου ώστε (κατά την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 93 παρ. 1 περ. ε και του άρθρου 3 παρ. 3 της κατ' εξουσιοδότηση εκδοθείσας Κ.Υ.Α. από τα όργανα του ΟΠΕΚΑ) να μην αθροίζεται πραγματικό απαλλασσόμενο ή ειδικά φορολογούμενο εισόδημα ή εισόδημα που αποκτήθηκε στην αλλοδαπή, εφόσον υπόκειται σε φόρο εισοδήματος στην Ελλάδα ή απαλλάσσεται νομίμως από αυτόν.

Τέλος, προτείνεται να τροποποιηθεί η διάταξη του άρθρου 46 παρ. 4 ν. 4520/2018, ώστε να μην αποκλείονται από το αντικείμενο της ενδικοφανούς προσφυγής τα ζητήματα που αφορούν την πλήρωση των εισοδηματικών κριτηρίων.

2.Εξάλλου, με την υπ' αριθ. 267731/3209/20 νεώτερη Έκθεσή του ο Συνήγορος του Πολίτη εκφράζει πολύ σοβαρές επιφυλάξεις σχετικά με τη διάταξη αυτή του άρθρου 93 (παρ.1 εδ.γ-δ) του ν. 4387/2016 που διατηρεί σε ισχύ ο ν. 4670/2020, σύμφωνα με την οποία το ύψος του επιδόματος των ανασφάλιστων υπερηλίκων εξαρτάται και από τα έτη διαμονής τους στην Ελλάδα.

Χαρακτηριστικά η Ανεξάρτητη Αρχή αναφέρει:

«Προβληματισμό δημιουργούν και οι διατάξεις της παρ. 1, γ και, ιδίως, δ του άρθρου 93 του ν. 4387/2016, για την χορήγηση του επιδόματος κοινωνικής αλληλεγγύης ανασφάλιστων υπερηλίκων, σύμφωνα με τις οποίες το επίδομα καταβάλλεται εφόσον οι αιτούντες «γ. Διαμένουν μόνιμα και νόμιμα στην Ελλάδα δεκαπέντε (15) συνεχόμενα έτη πριν από την υποβολή της αίτησης για τη λήψη του επιδόματος ή δεκαπέντε (15) έτη μεταξύ του 17ου και του 67ου έτους της ηλικίας τους, εκ των οποίων τα δέκα (10) συνεχόμενα πριν από την υποβολή της αίτησης και εξακολουθούν να διαμένουν στην Ελλάδα και μετά τη λήψη της παροχής. δ. Το ποσό του επιδόματος καταβάλλεται πλήρες ή, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην περίπτωση β' της παρ. 1 για όσους πληρούν αθροιστικά τα ανωτέρω κριτήρια και έχουν συμπληρώσει στη χώρα τουλάχιστον τριάντα πέντε (35) πλήρη έτη διαμονής και μειώνεται κατά 1/35 για κάθε ένα (1) έτος που υπολείπεται των τριάντα πέντε (35) ετών διαμονής στη χώρα».

Άλλωστε, η προϋπόθεση της προηγούμενης διαμονής για τη θεμελίωση δικαιώματος στη χορήγηση του ΕΚΑΑΥ είναι κατ'αρχήν σύλληψη, ωστόσο η

δεκαπενταετής διαμονή μπορεί να θεωρηθεί υπερβολικά μακρά περίοδος. Δεδομένου δε ότι το επίδομα αυτό, όπως και η σύνταξη ανασφάλιστου υπερήλικα του ν. 1296/1982, είναι ειδικές ΜΗ ανταποδοτικές παροχές που ανταποκρίνονται στα κριτήρια του άρθρου 70 του Ευρωπαϊκού Κανονισμού 883/2004, θα πρέπει να εφαρμοσθεί η αρχή τού συνυπολογισμού περιόδων κατοικίας (άρθρο 6), οπωσδήποτε δε στις περιπτώσεις προηγούμενης πενταετούς διαμονής στη χώρα.

Από την στιγμή που θεμελιώνεται το δικαίωμα στο ΕΚΑΑΥ, η διακύμανση του ποσού ανάλογα με τα έτη διαμονής δεν συμβιβάζεται με τον χαρακτήρα τής παροχής ως παροχής διασφάλισης ενός στοιχειώδους επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης και συνεπώς ανταπόκρισης σε ανάγκες εξ ορισμού ανελαστικές, όπως υποστηρίζει και το ανωτέρω Πόρισμα.

Μετά από όσα εκτέθηκαν παραπάνω και τη δημοσιοποίηση των δύο τεκμηριωμένων απόψεων του Συνήγορου του Πολίτη, καλούμε την κυβέρνηση να καταργήσει τη ρήτρα του τεκμαρτού εισοδήματος και τη ρήτρα της μόνιμης και νόμιμης διαμονής των 35 ετών, προκειμένου να τύχουν του επιδόματος περισσότεροι φτωχοί συνάνθρωποί μας οι οποίοι σήμερα ζουν σε συνθήκες απόλυτης ή σχετικής ένδειας.

Αλέξης Π. Μητρόπουλος
Καθηγητής ΕΚΠΑ-Πρόεδρος ΕΝΥΠΕΚΚ